VĀCIJAS MERINO VIETĒJĀS AITU ŠĶIRNES

AUDZĒŠANAS PROGRAMMA

2019.

Programma precizēta 10.03.2022.

Audzēšanas programma sagatavota un apstiprināta saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem.

Programmu izstrādāja: Dr. agr. Genovefa Norvele, Dr agr. Daina Kairiša, Ilze Miķelsone, Harita Eglīte

SATURS

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums 4
Ievads 5
1. Ciltsdarba programmas īstenošanas rezultāti 5
2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķis un uzdevumi 7
2.1. Audzēšanas programmas virsmērķis 7
2.2. Programmas mērķis 7
2.3. Uzdevumi: 7
3. Vācijas merino vietējās šķirnes aitu raksturojums 8
4. Aitu identifikācijas sistēma 9
5. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana 9
5.1. Audzēšanas metodes 9
5.2. Aitu snieguma pārbaude 9
5.2.1. Jēru snieguma pārbaude 9
5.2.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude 11
5.2.3. Aitu māšu snieguma pārbaude 17
5.2.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude 18
6. Ciltsgrāmatas kārtošana 20
7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana 21
8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā 21
9. Audzēšanas programmas īstenošanai nepieciešamais aitu skaits 21
10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija 21

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums

(pamatojoties uz regulu (ES) Nr. 2016/1012)

Audzēšanas programma – sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Audzētājs - fiziska vai juridiska persona, kas nodarbojas ar noteiktas šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanu, saskaņā ar audzēšanas programmu, un ir noslēgusi vienošanos ar šķirnes audzētāju biedrību.

Ciltsdarbs – saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaite, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsgrāmata – datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un viena vai vairākas papilddaļas tās pašas šķirnes dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pārraudzība - process, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku un tā produktivitāti un šo datu reģistrēšanu.

Pārraugs - fiziska persona, kura veic pārraudzību.

Sertificēts vaislinieks - teķis, kurš atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem, un par ko ir saņemts izmantošanas sertifikāts.

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti, eksterjeru, kā arī citus ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamos datus un šo datu reģistrēšanu.

Šķirne - dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība - audzētāju apvienība, audzētāju organizācija vai publiska struktūra, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Vaislas dzīvnieks – tīršķirnes vaislas dzīvnieks, kas atbilst audzēšanas programmā norādītajām prasībām.

Vaislas materiāls – no vaislas dzīvniekiem mākslīgās reprodukcijas nolūkā savākta vai iegūta sperma, olšūnas vai embriji.

Vērtētājs - fiziska persona, kura ir saņēmusies sertifikātu un veic dažāda vecuma un dzimuma aitu vērtēšanu.

Zootehniskais sertifikāts – izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem, kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās izvērtēšanas rezultātiem.

Ievads

Audzēšanas programma, sagatavota Vācijas merino vietējās šķirnes aitu (turpmāk tekstā VMV), audzēšanai Latvijas teritorijā. Vācijas merino vietējās šķirnes aitas pieder pie mātes šķirņu grupas. Aitu mātes ir piemērotas ganību sistēmai, viņām ir nesezonāla meklēšanās un labas mātes īpašības, ko raksturo pienīgums un rūpes par jaundzimušajiem jēriem. Vaislas teķi tiek izmantoti ne tikai tīraudzēšanā, bet ir pieprasīti krustošanai ar Latvijas tumšgalves šķirnes aitām, lai iegūtu kvalitatīvus kaujamos jērus. Pēc Lauksaimniecības datu centra (LDC) informācijas Latvijā uz 01.07.2018. gadu bija reģistrētas 387 tīršķirnes aitu mātes un 23 vaislas teķi.

1. Ciltsdarba programmas īstenošanas rezultāti

(no 2014. līdz 2018. gadam)

Ciltsdarba programmas īstenošanas laikā ir mainījies saimniecību sastāvs. Vienā no šķirnes aitu audzēšanas saimniecībām netika nodrošināta ciltsdarba mērķiem atbilstoša aitu produktivitāte un tās darbība 2015. gadā tika apturēta. Otru šķirnes saimniecību 2016. gada 21. martā piemeklēja ugunsnelaime, tās laikā bojā aizgāja viss grūsno aitu māšu ganāmpulks, kopskaitā 560 dzīvnieki, tika izglābtas 53 jaunaitas un 11 vaislas teķi. Šķirnes darbs tika uzsākts no jauna, ievedot no Vācijas tīršķirnes jaunaitas un 3 vaislas teķus.

Ciltsdarba programmas īstenošanā 2018. gadā piedalījās 2 aitu audzētāji: SIA 3D development, kas atrodas Ērgļu novadā un I. Borģes p/s, kas atrodas Gulbenes novadā. Kopējais novērtēto aitu māšu skaits 235, vidējā auglība 165% (1. tab.).

1. tabula

Aitu māšu skaits un vidējā auglība, %

Pārraudzības gads	Šķirnes saimniecību skaits	Aitu māšu	
		skaits	vidējā auglība
2013./ 2014.	2	254	166
2014./ 2015.	2	289	169
2015./ 2016.	1	-	-
2016./ 2017.	1	79	156
2017./ 2018.	2	235	165

Piecu gadu pārraudzības periodā piedzimuši 1407 jēri un saglabāti 1285 jēri. (2. tab.).

2. tabula

Jēru ieguve

Pārraudzības gads	Kopā dzimuši, skaits	Saglabāti, skaits	Nedzīvi, skaits	Nedzīvi, %	Dzīvot nespējīgi, %	Novērtēti jēri no visiem piedzimušajiem, %
2013./ 2014.	421	401	18	4.3	0.5	80.8
2014./ 2015.	507	461	44	8.7	0.4	81.6
2015./ 2016.	0	0	0	0	0	0
2016./ 2017.	149	135	3	2.0	7.4	79.2
2017./ 2018.	330	288	10	3.0	9.7	87.3
Kopā	**1407**	**1285**	**75**	**18.0**	**18.0**	-

Visus analizētos gadus vērojama zema jēru saglabāšana, par ko liecina novērtēto jēru daļa, kas tikai pēdējā gadā ir pietuvojusies 90% robežai, konkrēti 87.3%. Nākošajā audzēšanas

programmas īstenošanas periodā pastiprināti jāpievērš uzmanība jēru saglabāšanas jautājumiem.

Pozitīva tendence vērojama novērtēto jēru skaitā uz vienu aitu māti, kas ir 1.6 ar kopējo jēru dzīvmasu 70 dienu vecumā 38.3 kg (3. tab.).

3. tabula

Jēru vērtēšanas rezultāti 70 dienu vecumā

Pārraudzības gads	Skaits uz 1 aitu māti	Dzīvmasa uz aitu māti, kg	Koriģēta jēru dzīvmasa, kg	
			aitām	teķiem
2013./ 2014.	1.4	39.7	23.9	25.3
2014./ 2015.	1.4	36.8	23.8	26.0
2015./ 2016.	-	-	-	-
2016./ 2017.	1.5	30.5	20.2	21.3
2017./ 2018.	1.6	38.3	23.5	25.1

No Vācijas ievestās aitas, 2017./ 2018. pārraudzības gadā atnesās otro reizi un salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tām par 9% palielināta auglība un par 7.8 kg jēru dzīvmasa 70 dienu vecumā, rēķinot uz vienu aitu māti.

Ganāmpulki tiek paplašināti ar saimniecībās izaudzētajām jaunaitām. Audzējamo aitu dzīvmasa un vērtējums apkopoti 4. tabulā. Pirms ugunsnelaimes audzējamo aitu skaits bija pietuvojies trīssimtiem, bija novērtētas 287 aitas, no kurām 51% atbilda El klases prasībām, 44% I klases, bet 5% II klases prasībām.

4. tabula

Audzējamo aitu skaits, dzīvmasa un ģenētiskās kvalitātes vērtējums

Pārraudzības gads	Saimniecību skaits	Audzējamo aitu				
		skaits	vērtējuma klase,%			vidējā dzīvmasa, kg
			El	I	II	
2013./ 2014.	2	82	31.7	68.3	0	54.9
2014./ 2015.	2	287	50.9	43.5	4.9	78.8
2015./ 2016.	-	-	-	-	-	-
2016./ 2017.	1	51	84.3	15.7	0.0	58.8
2017./ 2018.	2	64	65.6	25.0	9.4	57.3

Pēdējā analizētajā (2017./ 2018.) pārraudzības gadā ir palielinājies I un II klases audzējamo aitu īpatsvars, attiecīgi 25% un 9.4%, kas skaidrojams ar samazinātu aitu dzīvmasu vērtēšanas laikā, vidēji 57.3 kg. Salīdzinot 4. tabulā apkopoto informāciju par audzējamo aitu dzīvmasu 2017./ 2018. pārraudzības gadā ar 3. tabulā apkopoto jēru dzīvmasu 2016./ 2017. pārraudzības gadā, varam secināt, ka tie ir savstarpēji saistīti, maza dzīvmasa jēriem – maza dzīvmasa audzējamām aitām. Nākošajā pārraudzības gadā varam prognozēt lielāku audzējamo aitu dzīvmasu, aitas 70 dienu vecumā bija par 3.3 kg smagākas, vidēji 23.5 kg.

Audzēšanai izlasīto El klases teķu skaits nav liels, piecos gados kopā 42 (5. tab.). Divus gadus nebija novērtēti audzējamie teķi, bet pēdējā pārraudzības gadā (2017./2018.) novērtēti 5 teķi, kuru vidējā dzīvmasa 77.3 kg, kas ir par 5 kg vairāk, kā citos pārraudzības gados.

5. tabula

Audzējamo un vaislas teķu skaits un vidējā dzīvmasa vērtēšanas laikā

Pārraudzības gads	Audzējamie teķi		Vaislas teķi	
	skaits	vidējā dzīvmasa, kg	skaits	vidējā dzīvmasa, kg
2013./ 2014.	15	72.2	7	120
2014./ 2015.	22	72.0	10	118
2015./ 2016.	–	–	–	–
2016./ 2017.	–	–	24	82
2017./ 2018.	5	77.3	10	111

Lielākais izmantoto vaislas teķu skaits reģistrēts 2016./ 2017. pārraudzības gadā – 24. Teķu vidējā dzīvmasa 82 kg ir mazākā, salīdzinot ar citos gados iegūto, to var skaidrot ar jauno vaislas teķu skaita palielinājumu. Pēdējā pārraudzības gadā vidējā teķu dzīvmasa sasniedza 111 kg, kas vēl arvien nav pietiekoša, pieauguša vaislinieka dzīvmasai būtu jāsasniedz 125 kg.

Nākošajā audzēšanas programmas īstenošanas periodā jāpievērš uzmanība teķu izaudzēšanai.

2. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķis un uzdevumi

2.1. Audzēšanas programmas virsmērķis

Audzēt un pavairot Latvijas klimatiskajiem apstākļiem piemērotas tīršķirnes Vācijas merino vietējās šķirnes aitas.

2.2. Programmas mērķis

Veidot auglīgus, no *Maedi -Visna* slimības brīvus, SKREPI rezistentus šķirnes aitu ganāmpulkus.

2.3. Uzdevumi:

2.3.1. kāpināt aitu māšu auglību vidēji šķirnes populācijā līdz 180% un jēru saglabāšanu līdz 90%;

2.3.2. saīsināt starpatnešanās perioda ilgumu (izmantot aitu meklēšanās nesezonalitāti);

2.3.3. no vienas aitu mātes gadā līdz atšķiršanai izaudzēt 1.7 jērus, iegūstot 40 kg jēru dzīvmasu 70 dienu vecumā;

2.3.4. uzlabot audzējamo aitu ātraudzību un kvalitāti, sasniedzot dzīvmasu vērtējot no 60.0 līdz 65.0 kg;

2.3.5. turpināt audzējamo aitu un teķu eksterjera uzlabošanu, izmantojot eksterjera lineāro vērtēšanu;

2.3.6. nodrošināt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes teķu pārbaudes stacijā un šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās;

2.3.7. šķirnes populācijas pavairošanai izmantot augstvērtīgus, *Skrepi* rezistentus (R_1), selekcijai vēlamus (R_2) un tikai izņēmumu gadījumos neitrālus (R_3) sertificētus vaislas teķus.

3. Vācijas merino vietējās šķirnes aitu raksturojums

Vācijas merino vietējā aitu šķirne veidota, krustojot vietējās aitas ar Merino šķirnes teķiem, kurus Vācijā ieveda no Francijas un Spānijas. Šķirne reģistrēta 1951. gadā. Aitām spēcīga konstitūcija, garš ķermenis, labi veidots eksterjers. Dzīvnieki augstkājaini, ar garām nokarenām ausīm. Vilna balta, segmati uz galvas un kājām balti (1. att.). Aitas izturīgas, piemērotas turēšanai kalnainos apvidos. Aitu mātes pienīgas, tām ir nesezonāla meklēšanās.

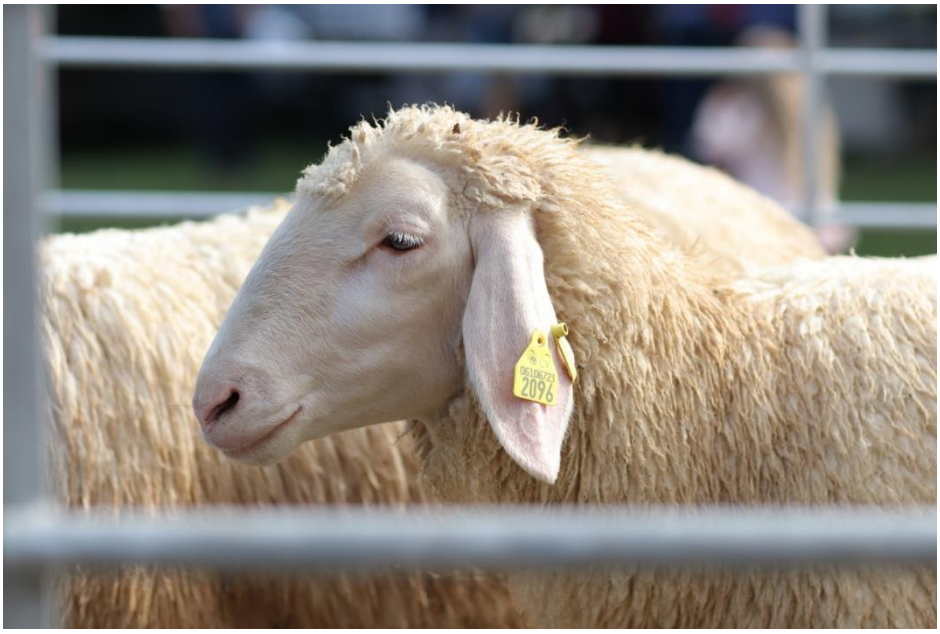

1. att. Vācijas merino vietējās šķirnes aita (foto no biedrības arhīva).

VMV šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās aitu māšu vidējā auglība ir 169%. Dažāda vecuma un dzimuma VMV šķirnes aitu produktivitātes rādītāji Latvijā apkopoti 6. tabulā.

6. tabula

Dažāda vecuma un dzimuma VMV šķirnes aitu dzīvmasa

Grupa		Dzīvmasa, kg
Audzējamās aitas, vērtējot		57.6
Audzējamie teķi, vērtējot		77.3
Jēru dzīvmasa koriģēta uz 70 dienu vecumu	S	22.9
	V	24.4

VMV šķirnes teķu pēcnācēji kontrolnobarošanas laikā stacijā sasniedza 350 līdz 430 g lielu dzīvmasas pieaugumu diennaktī. Kaujot jērus ar 45 – 55 kg dzīvmasu, iegūts vidēji 47% kautiznākums. Liemeņa vērtējums pēc SEUROP klasifikācijas labs līdz ļoti labs, R vai R+, ar pārsvarā 2. aptaukojuma klasi.

4. Aitu identifikācijas sistēma

Vienotas uzskaites sistēmas nodrošināšanai, valstī izveidots dzīvnieku reģistrs un ganāmpulku reģistrs, ko nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC).

Aitu identifikācija tiek veikta atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību.

5. Aitu snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana

Aitām snieguma pārbaudei izmanto datus par to izcelšanos, ķermeņa uzbūvi un produktivitāti. Iegūto novērtējumu izmanto ciltsdarbā mērķtiecīgai labāko dzīvnieku izlasei. Sistemātiska izlase, kas izdarīta noteiktā virzienā vairākās paaudzēs, nodrošina ganāmpulka saimnieciski derīgo īpašību izkopšanu un nostiprināšanu.

5.1. Audzēšanas metodes

Audzēšanas programmā izvirzīto mērķu sasniegšanai vaislas aitu audzētāji pielieto tīraudzēšanu. **Tīraudzēšana ir** audzēšanas metode, kad aitu pārošanu veic **vienas šķirnes** ietvaros un iegūst tīršķirnes aitas.

Ar tīraudzēšanu saglabā un pilnveido šķirnes aitu produktivitāti un uzbūves tipu, pasargājot to no svešu šķirņu asiņu piejaukuma. Šķirnes uzlabošanu veic mērķtiecīgas izlases un atlases ceļā. Tīršķirnē ieskaita aitas un teķus ar VMV 100% asinību, kuriem piemīt šķirnei raksturīgās īpašības.

5.2. Aitu snieguma pārbaude

Vaislai audzējamo jēru, aitu un teķu snieguma pārbaudi, atbilstoši Audzēšanas programmas prasībām, veic sertificēti pārraugi un vērtētāji. Vērtēšanas rezultāti tiek fiksēti kontroles lapās, ko sagatavo LDC. LDC dati tiek apstrādāti un sagatavotas atskaites, kurās apkopots iegūtais vērtējums punktos un kopvērtējuma klase.

Vēlams vaislai izmantot aitas un teķus, kuru vērtējums katrā atsevišķā pazīmē nav mazāks par 6 punktiem.

5.2.1. Jēru snieguma pārbaude

Jēra vērtēšanu veic 60 – 95 dienu vecumā. Vērtēšanas laikā sertificēts pārraugs vai vērtētājs nosaka jēru dzīvmasu, nosverot ar precizitāti līdz 0.1 kg. Jēru vērtēšanas datums un dzīvmasa tiek reģistrēta kontroles lapā. Vērtētājs papildina kontroles lapu ar ierakstiem par identificētajām eksterjera kļūdām un nepilnībām (kļūdas apzīmējuma Nr.) un to izteiktību (1 – vāji izteikta, 2 – vidēji izteikta, 3 – izteikta) (7. tab.). Aizpildītās kontroles lapas nosūta LDC.

7. tabula

Jēru eksterjera kļūdu un nepilnību apzīmējumi

Ķermeņa daļas	Eksterjera kļūdu raksturojums	Kļūdas apzīmējums, Nr.	Brāķēt jērus atšķirot	Ieraksts kontroles lapā
Galva	nepareizs sakodiens	1	x	K
	ragi	20	x teķi	K
	tumšu segmatu un ādas laukumi uz sejas un ausīm	23	x	x^1, x^2 (V aitas), x^3 (G aitas), x (K teķi)
Kājas	mīksti vēzīši	11	x^3	x^1, x^2(G), x^3 (K)
	X veida kāju stāvotne	12	x^3	x^1, x^2(G), x^3 (K)
	zobenveida kāju stāvotne	13	x^3	x^1, x^2(G), x^3 (K)
	mucveida kāju stāvotne	14	x^3	x^1, x^2(G), x^3 (K)
	tumši segmati	24	x	x^1,x^2(V aitas), x^3 (G aitas), x (K teķi)
Vilnsega	melni, pigmentēti vilnas matiņi	15	x	G
Sēklinieki	nesimetriski, lieli vai mazi, kriptorhisms, šķelti	18	x teķi	K

LDC veic tālāku datu apstrādi, nosakot jēriem ģenētiskās kvalitātes vērtējumu (klasi), pēc šādām pazīmēm:

- vidējā mātes auglība visā tās izmantošanas laikā (8. tab.);
- jēra dzīvmasa, kas koriģēta uz 70 dienu vecumu (9. tab.).

8. tabula

Aitu mātes auglība un vērtējums

Vidējā auglība izmantošanas laikā, %	Punkti
180 un vairāk	10
170-179	9
160-169	8
150-159	7
140-149	6
130-139	5
120-129	4
110-119	3
100-109	2

Pirmo reizi atnesoties, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu 1.5 (*aitu mātes auglības vērtējums: 1 jērs x 1.5 x 100= 150, vērtējums – 7 punkti).*

Vēlākās atnešanās reizēs šo koeficientu nepiemēro. Jēru koriģētās dzīvmasas prasības un vērtējums punktos 70 dienu vecumā apkopots 9. tabulā.

9. tabula

Jēru dzīvmasa un vērtējums 70 dienu vecumā

Punkti	Dzīvmasa, kg		
	metienā viens jērs	metienā divi jēri	metienā trīs jēri un vairāk
10	26.0 un vairāk	24.0 un vairāk	22.0 un vairāk
9	25.0 - 25.9	23.0 - 23.9	21.0 - 21.9
8	24.0 - 24.9	22.0 - 22.9	20.0 - 20.9
7	23.0 - 23.9	21.0 - 21.9	19.0 - 19.9
6	22.0 - 22.9	20.0 - 20.9	18.0 - 18.9
5	21.0 - 21.9	19.0 - 19.9	17.0 - 17.9
4	20.0 - 20.9	18.0 - 18.9	16.0 - 16.9
3	19.0 - 19.9	17.0 - 17.9	15.0 - 15.9
2	18.0 - 18.9	16.0 - 16.9	14.0 - 14.9

Pēc iegūto punktu skaita tiek piešķirta jēram kopvērtējuma klase:

16 un vairāk, punkti - Elites klase (ieraksts v (teķis) – V), s (aita) – V)
14 – 15 punkti - Pirmā klase (v - K, s - V)
12 – 13 punkti - Otrā klase (v - K, s - G)
11 punkti un mazāk - brāķis – (v - K, s - K)

Neatkarīgi no iegūtajiem punktiem, ja eksterjera kļūdas dēļ kontroles lapā (7. tab.) veikts ieraksts K, jērs tiek brāķēts.

Audzēšanai atstāj vīriešu kārtas jērus, kuri dzimuši metienā pa divi un vēlams abi izaudzēti līdz vērtēšanai. Metienā pa trīs dzimušos teķus var atstāt vaislai izņēmuma gadījumos. Audzēšanai var atstāt mazskaitlīgo līniju R1 genotipa teķus, kuri dzimuši pirmajās dzemdībās metienā pa vienam un to vērtējums nav mazāks par 16 punktiem.

Nākamo vaislinieku mātēm nav pieļaujami tumši segmati vai ādas laukumi uz sejas vai kājām, kā arī vēlams, lai dzemdību gaita visās atnešanās reizēs būtu atzīmēta, kā viegla (apzīmēšanas aktā izdarīts ieraksts – 1, *vai apzīmējot elektroniski – dzemdības bez palīdzības).*

5.2.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude

Vaislai audzējamās aitas un teķus, atkārtoti vērtē 9 līdz 18 mēnešu vecumā. Aitām un teķiem jābūt atbilstoši izaudzētiem, par ko liecina sasniegtā dzīvmasa. Dzīvnieka dzīvmasu konstitūciju, vilnsegas kvalitāti un eksterjeru novērtē 2 aitu vērtētāji. Attiecīgā vecuma dzīvniekus ganāmpulkā ieteicams vērtēt visus vienā laikā.

Dzīvmasa

Dzīvmasas prasības un vērtējums punktos apkopots 10. tabulā. Aitas un teķi, kuri nav sasnieguši tabulā norādīto minimālo dzīvmasu, netiek vērtēti.

10. tabula

Dzīvmasa vērtēšanas laikā un vērtējums

Dzimums	Vecums vērtējot, mēneši	Prasības dzīvmasai, kg	Vērtējums 10 punktu skalā
Aita	9 – 11.9	**60**	**10**
		55	**9**
		50	8
		45	7
	12 - 18	**65**	**10**
		60	**9**
		55	8
		50	7
Teķis	9 – 11.9	**75**	**10**
		70	**9**
		65	8
		60	7
	12 - 18	**80**	**10**
		75	**9**
		70	8
		65	7

Konstitūcija

Konstitūciju un kaulu būvi novērtē pēc kaulu uzbūves spēcīguma, eksterjera kopskata, ādas un zemādas audu attīstības. Nelielas novirzes uz rupjas konstitūcijas pusi apzīmē, pierakstot plusa (+) zīmi, uz smalkas konstitūcijas pusi pierakstot mīnusa (-) zīmi.

K normāla, spēcīga konstitūcija, harmoniski veidots ķermenis ar labi attīstītu, bet ne rupju kaulu būvi. Āda blīva, bieza

KR rupja konstitūcija, kaulu būve masīva, āda bieza, irdena

KS smalka konstitūcija, nepietiekami attīstīts skelets, šaura galva, tievi kāju kauli, plāna āda.

Vilnsegas kvalitāte

Vilnsegas kvalitāte tiek novērtēta pirms cirpšanas vai eksterjera vērtēšanas laikā, kad vilnas matiņu garums ir no 2-4 cm.

Vilnsegas vērtēšanai izmanto šādas pazīmes:

- ✓ vilnsegas biezumu;
- ✓ vilnas matiņu smalkumu (diametru);
- ✓ vilnas matiņu izlīdzinātību pēc smalkuma;
- ✓ vilnas matiņu viļņojumu;
- ✓ melno matiņu klātbūtni vilnsegā;
- ✓ tauksviedru daudzumu un krāsu.

Vilnsegas biezums

Biezumu nosaka vilnsegas galvenajā daļā aptaustot vilnsegu uz sāna, kā arī pēc šķirtnes platuma pie ādas.

Apzīmē šādi:

BB ļoti bieza vilna

B bieza vilna

BR reta vilna

BR- ļoti reta vilna

Vilnas matiņu smalkums

Vilnas smalkuma noteikšanu veic pēc acumēra, izmantojot Bradforda klasifikācijas sistēmu (11. tabula). Nosakot vilnas smalkumu pēc Bradforda sistēmas, attiecīgas smalkuma klases ierakstus izdara ar skaitļiem, piemēram: 48., 50., 56. utt.

11. tabula

Smalkuma klases pēc Bradforda klasifikācijas

Kvalitātes klase	Vilnas matiņu diametrs (mikronos)
58	25.1 – 27.0
56	27.1 – 29.0
50	29.1 – 31.0
48	31.1 – 34.0
46	34.1 – 37.0

Vilnas matiņu izlīdzinātība pēc smalkuma

Nosaka vilnas matiņu smalkuma izlīdzinātību šķipsnā un uz dažādām ķermeņa daļām, sevišķi pievēršot uzmanību starpībai uz sāna un gurniem. Ja vilnas matiņu smalkuma starpība ir viena smalkuma klase, tad vilna ir izlīdzināta, ja starpība lielāka, tad vilna ir neizlīdzināta.

I vilnsega uz ķermeņa izlīdzināta

I- vilnsega izlīdzināta uz pleca un sāniem, bet neizlīdzināta uz gurniem vai ciskas

NI vilnsega neizlīdzināta (atšķiras pēc smalkuma uz pleca, sāniem, gurniem un ciskas).

Vilnas matiņu viļņojums

V	labi izteikts, normāls viļņojums no šķipsnas pamata līdz tās galam
VL	labi izteikts, normāls viļņojums 2/3 no šķipsnas garuma
VS	viļņojums saspiests
VI	viļņojums izstieps jeb lēzens
VC	viļnojums cilpveida

Melni vilnas matiņi vilnsegā

Vācijas merino vietējās šķirnes aitām un teķiem nav pieļaujami melni vilnas matiņi uz ķermeņa. Ja apskatot dzīvnieku, vilnsegā atrod melnus, pigmentētus matiņus, tos kontroles lapā apzīmē ar burtu "**m**" **(kļūdas kods Nr. 15)**.

Šādām aitām ieraksts kontroles lapā – G (var izmantot ganāmpulkos gaļas jēru ieguvei) un teķiem ieraksts kontroles lapā – K (kaušanai), neatkarīgi no iegūtā vērtējuma.

Tauksviedri

Aitu šķirnei atbilstošu, normālu tauksviedru daudzumu un kvalitāti apzīmē ar burtiem "**TS**". Novirzi no normālā apzīmē ar plusu (+) vai mīnusu (-).

TS- tauksviedru maz.

TS+ tauksviedru daudz.

Tauksviedru krāsas novirzes apzīmē ar burtiem: **dz** dzelteni.

Piemērs – $\mathbf{TS^{dz}}$ tauksviedri dzelteni.

Eksterjers

Audzējamo aitu un teķu vērtēšanai izmanto eksterjera lineāro vērtēšanas metodi. Tas dod iespējas vērtēt no teķiem pārmantotos eksterjera uzlabojumus vai nepilnības un plānot turpmāko eksterjera pazīmju uzlabošanu ganāmpulkā.

Eksterjera lineārā vērtēšana balstās uz to, ka:

- pazīmes vērtē neatkarīgi vienu no otras;
- vērtētās pazīmes ir iedzimstošas un ekonomiski svarīgas.

Vērtējot ņem vērā:

- Dzimumu;
- Vecumu;
- Barojumu.

Eksterjeru vērtē apskatot aitu no:

- priekšpuses
- virspuses
- sāniem
- aizmugures. (2.att)

Aitu vai teķi ievieto nožogojumā ar cietu pamatni, lai novērtētu kāju stāvotni un gaitu. Vispirms apskata, vai nav kāda no 12. tabulā atzīmētajām eksterjera kļūdām vai nepilnībām, kuru dēļ aita vai teķis ir jābrāķē.

Audzējamo teķu un aitu eksterjera vērtēšanas sistēmā ietvertas 18 pazīmes, kuras apvienotas 3 pazīmju grupās (13. tab.):

1. Ķermenis (7 pazīmes);
2. Muskulatūra (6 pazīmes);
3. Kājas (5 pazīmes).

12.tabula

Audzējamo aitu un teķu eksterjera kļūdu apzīmējumi

Ķermeņa daļas	Eksterjera kļūdu raksturojums	Kļūdas Nr.	Izmantošanas virziens			
			aitas	ieraksts kontroles lapā	teķi	ieraksts kontroles lapā
Galva	nepareizs sakodiens	1	x	K	x	K
	ragi	20	...	...	x	K
	tumšu segmatu un/ vai ādas laukumi uz sejas un ausīm	23	...	...	x	K
Skausts	šaurs, maz muskuļots	2	...	...	x^3	K
Krūtis	šauras, saspiestas krūtis	3	...	...	x^3	K
	iežmauga aiz lāpstiņām	4	...	...	x^3	K
Mugura	ieliekta mugura	5	...	...	x^3	K
	izliegta mugura	6	...	...	x^3	K
Vēders	nokāries	7	...	...	x^3	K
	ierauts	8	...	...	x^3	K
Krusti	nolaideni, šauri, ķīļveida krusti	9	...	...	x^3	K
	sašaurināta pakaļējā daļa	10	...	...	x^3	K
Kājas	mīksti vēzīši	11	x^3	K	x^3	K
	x veida kāju stāvotne	12	x^3	K	x^3	K
	zobenveida kāju stāvotne	13	x^3	K	x^3	K
	mucveida kāju stāvotne	14	x^3	K	x^3	K
	tumšu segmatu un/ vai ādas laukumi	24	...	...	x	K
Vilnsega	melni, pigmentēti vilnas matiņi	15	x	G	x	K
Sēklinieki	nesimetriski, lieli vai mazi, šķelti, kriptorhisms	18	...	...	x	K
Tesmenis	Nesimetrisks, vāji attīstīs	19	x^3	K	...	...

Kļūdas izteiktību apzīmē ar skaitļiem no 1 – 3, kur 1 – vāji izteikta, 2 – vidēji, bet 3 – izteikta kļūda.

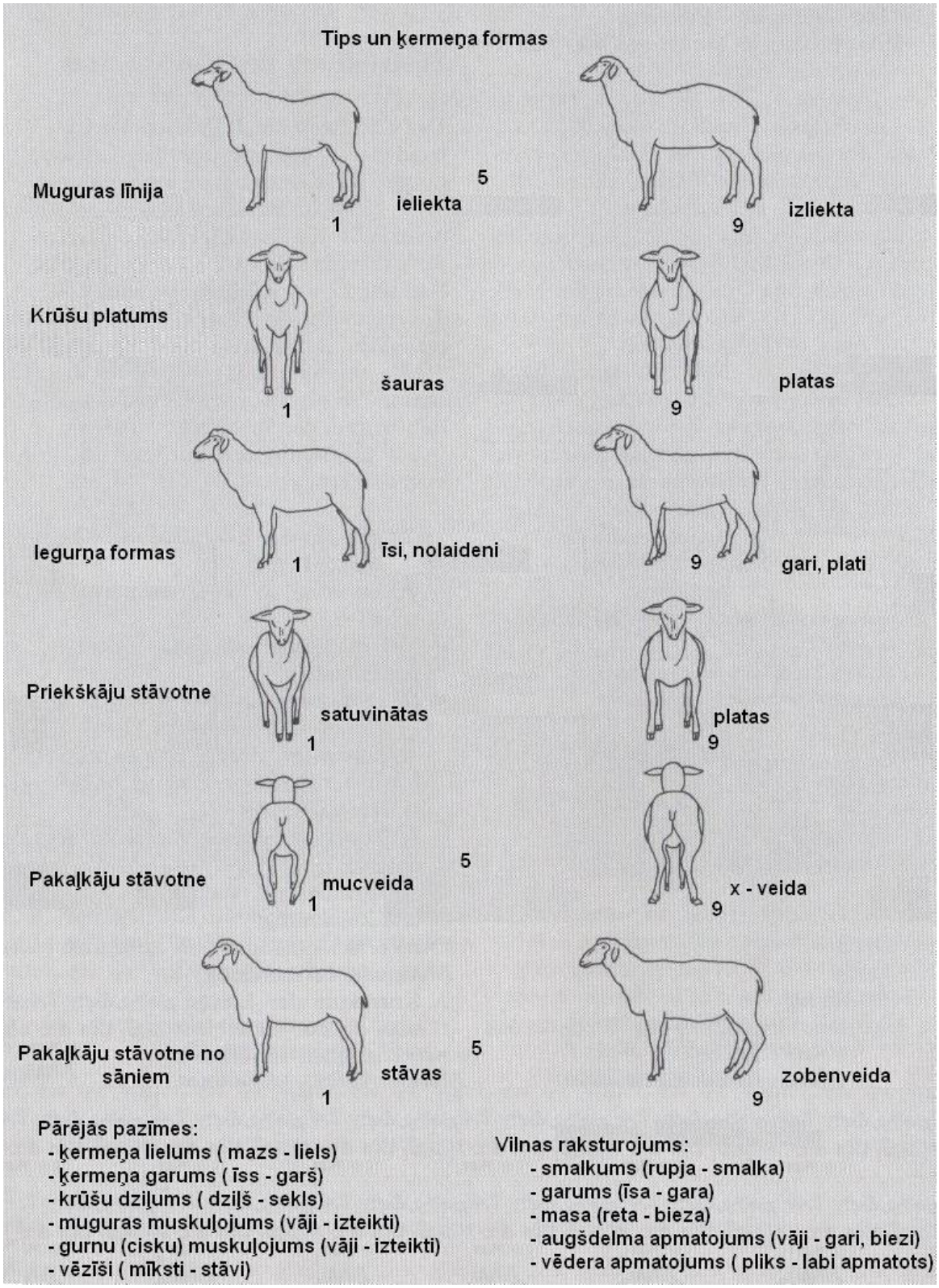

2. att. Teķu eksterjera lineārās vērtēšanas skala (Korn S., 1992).

13. tabula

Teķu un aitu eksterjera lineārās vērtēšanas skala

Pazīme	Raksturojums	Lineārais vērtējums	Raksturojums
Ķermenis			
Lielums (skausta augstums)	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – **8** – 9	Liels
Kopskats	Ne-proporcionāls	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – **9**	Proporcionāls
Krūšu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – **9**	Plats
Ķermeņa dziļums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – **8** – 9	Dziļš
Mugurkauls	Ieliekts	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Izliekts
Krustu slīpums	Pacelts	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Nolaists
Sēklinieki	Mīksti	1 – 2 **-** 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Cieti
Tesmenis	Neattīstīts	1 – 2 **-** 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – **9**	Labi attīstīts
Muskulatūras attīstība			
Krustu garums	Īss	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Garš
Krustu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Plats
Augšstilbu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Plats
Augšstilbu piepildījums	Nepiepildīti	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Piepildīti
Augšstilbu dziļums	Sekls	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Dziļš
Augšstilbu muskuļi	Īsi	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 **– 9**	Gari
Kājas			
Pakaļkājas (sānskatā)	Taisnas	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Zobenveida
Pakaļkājas (no aizmugures)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Mucveida
Priekškājas	Satuvinātas	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Izvērstas
Vēzīšu slīpums	Slīps	1 – 2 – 3 – 4 **– 5 –** 6 – 7 – 8 – 9	Stāvs
Kaulu kvalitāte (priekškājas tievākajā vietā)	Smalki	1 – 2 – 3 – 4 – **5** – 6 – 7 – 8 – 9	Rupji

Izmantojot audzējamo aitu un teķu vērtējumu par kvalitāti 70 dienu vecumā, dzīvmasu 9 līdz 18 mēnešu vecumā, tiek noteikta ģenētiskā kvalitāte, kas izteikta punktos un kopvērtējuma klasē (14. tab.).

14. tabula

Audzējamo aitu un teķu ģenētiskās kvalitātes vērtējums

Punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase (atskaišu lapā – izmantošana vaislai (V), gaļas ganāmpulkam (G), kaušanai (K)
24.0 un vairāk	E (v – V; s – V)
21.0 – 23.0	I (v – G; s – V)
Līdz 20.0	II klase (v - K, s - K)

Paskaidrojums: v – teķis, s - aita

Vaislai audzējamo teķu kopējais vērtējums nedrīkst būt mazāks par **24 punktiem**, vērtējums 70 dienu vecumā ne mazāks par 16 punktiem, dzīvmasa vērtējot, ne mazāk par 8 punktiem.

Vaislai audzējamo aitu vērtējums nedrīkst būt mazāks par **21 punktu**, vērtējums 70 dienu vecumā ne mazāks par 14 punktiem, dzīvmasa vērtējot, ne mazāk par 7 punktiem.

Vaislas aitu ganāmpulka paplašināšanai vai atjaunošanai izmanto Elites klases *Skrepi* rezistentus (R_1) un selekcijai vēlamus (R_2), bet izņēmumu gadījumos neitrāla genotipa (R_3), zināmas izcelsmes (vēlams ar DNS testu apstiprinātu) pārbaudes teķus un Elites vai I klases *Skrepi* rezistentas (R_1), selekcijai vēlamas (R_2) vai neitrāla genotipa (R_3), zināmas izcelsmes audzējamās aitas.

5.2.3. Aitu māšu snieguma pārbaude

Pamatojoties uz jēru kontroles lapās un dzīvnieku reģistrā izdarītajiem ierakstiem, LDC aitu mātes katru gadu novērtē pēc šādām pazīmēm:

1) auglības (15. tab.);
2) jēru dzīvmasas 70 dienu vecumā (16. tab.).

Aitu mātes auglību aprēķina izmantojot ciltskartītē ierakstītos atnešanās datus:

04/	03/	07/	06
aitu mātes vecums, gadi	atnešanās reizes	dzimušo jēru skaits	atšķirto jēru skaits

15. tabula

Aitu mātes auglības vērtējums

Vidējā auglība izmantošanas laikā, %	Punkti
180 un vairāk	10
170 - 179	9
160 - 169	8
150 - 159	7
140 - 149	6
130 - 139	5
120 - 129	4
110 - 119	3
100 - 109	2

Pirmo reizi atnesoties, aitu mātes auglību novērtē izmantojot koeficientu *1.5 (aitu mātes auglības vērtējums: 1 jērs x 1.5x 100= 150, vērtējums – 7 punkti).*

Nākošajās atnešanās reizēs koeficientu nepiemēro!

16. tabula

Jēru dzīvmasa un vērtējums 70 dienu vecumā

Punkti	Dzīvmasa, kg		
	metienā viens jērs	metienā divi jēri	metienā trīs jēri un vairāk
10	26.0 un vairāk	24.0 un vairāk	22.0 un vairāk
9	25.0 - 25.9	23.0 - 23.9	21.0 - 21.9
8	24.0 - 24.9	22.0 - 22.9	20.0 - 20.9
7	23.0 - 23.9	21.0 - 21.9	19.0 - 19.9
6	22.0 - 22.9	20.0 - 20.9	18.0 - 18.9
5	21.0 - 21.9	19.0 - 19.9	17.0 - 17.9
4	20.0 - 20.9	18.0 - 18.9	16.0 - 16.9
3	19.0 - 19.9	17.0 - 17.9	15.0 - 15.9
2	18.0 - 18.9	16.0 - 16.9	14.0 - 14.9

Vērtējot aitu māti pēc jēru dzīvmasas 70 dienu vecumā, nosaka iegūtos punktus katram jēram atsevišķi un tad aprēķina vidējo.

Pēc iegūtā kopējā punktu skaita aitu mātēm nosaka ģenētisko kvalitāti un norāda tālākās izmantošanas virzienu:

Pēc iegūtā kopējā punktu skaita aitu mātes iedala klasēs:

16 un vairāk, punkti- E klase, atskaites lapā ieraksts V;

14.0 – 15.9 punkti –1. klase–V;

12.0–13.9 punkti – 2. klase – V, ja pirmo reizi iegūts 2. klases vērtējums, bet vecāku un vecvecāku auglība gan mātes, gan tēva pusē ir vismaz 160%;

12.0 – 13.9 punkti – 2. klase– G, ja aitu māte atkārtoti ieguvusi 2. klases vērtējumu;

Līdz 11.9 punkti –brāķis - K.

E klases aitu mātes, kuras ieguvušas vismaz 18 punktus, tiek ieskaitītas ciltskodola grupā un ciltskartītē atzīmētas ar ierakstu C.

Pēc El klases rezultātu ieguves aitu mātes vērtējumu (nepiemērojot pirmo reizi aitām atnesoties auglības noteikšanai plānoto koeficientu), arī tā pasliktināšanās gadījumā, vairs nemaina!

5.2.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude

Vaislas teķus pēc vaislas darbības uzsākšanas katru gadu novērtē pēc aplecināto un grūsno aitu skaita un atnesušos aitu māšu vidējās auglības.

Vaislas teķu novērtēšanu pēc pēcnācēju ieguves veic LDC, izmantojot datu bāzē **audzētāja** reģistrēto informāciju par aplecināšanai nozīmētajām aitu mātēm, to atnešanās datiem un reģistrētajiem jēriem.

Vaislas teķiem snieguma pārbaudei izmanto:

- aplecināšanas rezultātus (atnesušās aitu mātes - % no lecinātām (17. tab.);
- pēc jēru ieguves uz vienu atnesušos aitu māti, kuras aplecinātas ar vērtējamo teķi (18. tab.).

17. tabula

Vaislas teķu aplecināšanas rezultāti un to vērtējums
(atnesušās aitu mātes % no lecinātām ar vērtējamo teķi)

Punkti	Aitu māšu grūsnība %
10	90.0 un vairāk
9	85.0 – 89.9
8	80.0 - 84.9
7	75.0 - 79.9
6	70.0 - 74.9
5	65.0 – 69.9

Ja vaislas teķim lecināšanai izveidota grupa no audzējamām aitām (grupā 100%) vai jauktā grupa no audzējamām aitām (grupā 50% un vairāk) un dažāda vecuma aitu mātēm, un pēc atnešanās datiem vidējā jēru ieguve ir mazāka par 1.5 jēriem, jēru ieguves novērtēšanai izmanto koeficientu 1.5 un vērtējums – 7 punkti (18.tab.).

18. tabula

Vaislas teķu vērtējums pēc jēru ieguves uz vienu atnesušos aitu māti
(lecinātas ar vērtējamo vaislas teķi)

Punkti	Jēru ieguve
10	1.80 un vairāk
9	1.70 – 1.79
8	1.60 – 1.69
7	1.50 - 1.59
6	1.40 – 1.49
5	1.30 – 1.39
4	1.20 – 1.29
3	1.10 – 1.19
2	1.00 – 1.09

Minimālais kopvērtējuma punktu skaits vaislas teķiem - **16 punkti (Elites klase).**

Pārbaudes teķa statusu var saglabāt 2 pārraudzības gadus, ja teķi pirmo reizi izmanto kā rezerves teķi.

Vaislas teķu snieguma pārbaudē iegūto novērtējumu pēc aplecināto (grūsno) aitu māšu īpatsvara un jēru ieguves apvieno, iegūstot punktus un klasi, kas tiek izmantots kā ģenētiskās kvalitātes novērtējums (19. tab.).

19. tabula

Vaislas teķu snieguma novērtējums (1)

Punkti	Klase (izmantošanas virziens)
16.0 un vairāk	El (atskaites lapā ieraksts V)
Līdz 15.9	Br (atskaites lapā ieraksts K)

Mazskaitlīgo un selekcijai nepieciešamo līniju saglabāšanai vaislas teķu vērtējums netiek ņemts vērā.

Vaislas teķiem, kuri ir novērtēti un saņēmuši El klases vērtējumu, to saglabā līdz pēcnācēju kontrolnobarošanas rezultātu ieguvei.

No 2024. gada, vaislas teķu snieguma pārbaudē iekļaus pēcnācēju kontrolnobarošanas rezultātus (20. tab.).

20. tabula

Vaislas teķu vērtējums pēc pēcnācēju kontrolnobarošanas rezultātiem, punkti

Vērtējums, punkti	Jēru dzīvmasas pieaugums diennaktī, g
10	350 un vairāk
9	320-349
8	290-319
7	260-289
6	230-259
5	200-229
4	170-199
3	140-169
2	100-139
1	Līdz 100

Lai turpmāk teķi izmantotu vaislai, kopējais vērtējums, nevarēs būt mazāks par 23 punktiem (21. tab.).

21. tabula

Vaislas teķu snieguma novērtējums (2)

Punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase
23.0 un vairāk	El, (atskaites lapā ieraksts V)
21.0 – 22.0	I, izmantojam gaļas jēru ieguvei (atskaites lapā ieraksts G)
Līdz 20.0	Br, (atskaites lapā ieraksts K)

Teķis, kuram kopvērtējumā iegūti ne mazāk kā 23 punkti, saņem uzlabotāja statusu (El kl. – U). Teķus uzlabotājus izmanto vaislinieku ieguvei.

Vaislas teķim, kurš ir pārbaudīts pēc pēcnācēju kvalitātes, sasniegtais El klases vērtējums tiek saglabāts visā viņa izmantošanas laikā.

6. Ciltsgrāmatas kārtošana

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par aitu un teķu izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Ciltsgrāmatā ieraksta novērtētus vaislas dzīvniekus ar šķirnei atbilstošu zināmu izcelsmi un eksterjeru.

Ciltsgrāmatu kārto šķirnes aitu audzētāju biedrība.

Ciltsgrāmatu izmanto:

1) ciltsdarba analīzei;
2) labāko dzīvnieku izlasei un pāru atlasei;
3) turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai.

Ciltsgrāmatai ir divas daļas, pamatdaļa - A un papilddaļa – B.

Pamatdaļā uzņem visus dzīvos dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme trīs priekšteču paaudzēs. Ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus, kas var būt arī likvidēti vai krituši.

Ciltsgrāmatas pamatdaļa ir sadalīta divās klasēs, A1 un A2.

A1 klasē ieraksta dzīvniekus ar atbilstošu izcelsmi un audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti (22. tabula). Ciltsgrāmatas A1 klasē var ierakstīt aitu mātes pēc pirmās atnešanās, ja metienā piedzimuši divi, vai vairāk jēru.

22. tabula

Šķirnes aitu un teķu minimālās produktivitātes pazīmes ierakstīšanai ciltsgrāmatas A1 klasē

Produktivitātes pazīmes	Teķi	Aitas
Jēri ieguve no vienas mātes	1.6	x
Auglība	x	160
Kopvērtējuma klase	E	E vai I
Skrepi genotips	R1, R2	R1, R2

Pamatdaļas A2 klasē ieraksta jērus, audzējamās aitas un teķus, aitu mātes un vaislas teķus, kuriem ir atbilstoša izcelsme un ir veikta snieguma pārbaude. A2 klases dzīvnieki var tikt uzņemti A1 klasē, pēc tam, kad sasniegti 21. tabulā uzrādītie produktivitātes rādītāji.

Papilddaļas (B) sieviešu dzimtas pēcnācēji var tikt uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A), ja tēvs, tēva tēvs un mātes tēvs ir uzņemti tās pašās šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā (A1), bet māte un mātes māte ir uzņemti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas papilddaļā (B).

Ar zootehnisko sertifikātu no ārvalstīm ievestie šķirnes dzīvnieki tiek uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) ar zināmu izcelsmi divās priekšteču paaudzēs.

Ciltsgrāmatas papilddaļā (B) uzņem VMV šķirnes aitas ar izcelsmes apliecinājumu un šķirnei atbilstošu izcelsmi ***trīs*** priekšteču paaudzēs un šķirnei atbilstošu vizuālo izskatu.

7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana

Vaislinieka sertifikātus reģistrē un izsniedz šķirnes aitu audzētāju biedrība. Novērtētam teķim, kas ir ierakstīts ciltsgrāmatas pamatdaļā (A), tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 1 gadam, kura laikā tiek iegūts novērtējums. Aitu audzētājs vaislinieka sertifikāta saņemšanai biedrībai iesniedz iesniegumu, kurā norāda vaislas teķu identitātes numuru.

Lai pagarinātu sertifikāta derīguma termiņu, audzētājs ne vēlāk kā 30 dienas pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz biedrībai:

1) iesniegumu vaislinieka sertifikāta pagarināšanai;

2) Maedi-Visna izmeklējuma rezultātus, ja vaislinieks nav no M3 statusa novietnes.

Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē dokumentus un reģistrē vaislinieka sertifikātu, vai paziņo par atteikumu.

Ja vaislinieka novērtējums atbilst VMV šķirnes audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru. Biedrība LDC datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu.

Pēc audzētāja pieprasījuma biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.

LDC nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā

Zootehnisko sertifikātu sagatavo biedrība, visu vecumu un dzimumu aitām, kas ir uzņemtas ciltsgrāmatas pamatdaļā (A).

Ja dzīvnieks ir uzņemts ciltsgrāmatā, vaislas dzīvnieku apritei Latvijas teritorijā, zootehniskais sertifikāts nav nepieciešams.

Zootehniskā sertifikāta saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda vaislas aitu identitātes numuru. Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par zootehniskā sertifikāta izsniegšanu.

Izcelsmes apliecinājums tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras nevar uzņemt ciltsgrāmatas pamatdaļā. Apliecinājuma saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda aitas identitātes numuru.

Biedrība mēneša laikā pārbauda informācijas atbilstību un izsniedz apliecinājumu. Ja izcelsmes apliecinājumu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

9. Audzēšanas programmas īstenošanai nepieciešamais aitu skaits

Audzēšanas programmas īstenošanai nepieciešamais ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) ierakstīto vai ierakstīšanai atbilstošu aitu māšu skaits ir vismaz 150 un 5 vaislas teķi, paredzot, ka vienā ganāmpulkā ir ne mazāk kā 30 šķirnes aitu mātes un vismaz viens tīršķirnes vaislas teķis.

10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija

Sagatavoto audzēšanas programmu īsteno Latvijas Republikas teritorijā.

Izmantotā literatūra:

- **Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu šķirņu ciltsgrāmatas un krustojuma cūku ciltsreģistra kārtošanas noteikumi.** Ministru kabineta noteikumi Nr. 94. Rīgā 2019. gada 26. februārī (prot. Nr. 10 27. §)